

8. Тарасюк, Л. К. Мастацкія кірункі і плыні ў беларускай паэзіі XIX – пачатку XX ст. : вуч. дапам. для студэнтаў філ. факультэта / Л. К. Тарасюк. – Мінск : БДУ, 1999. – 72 с.
9. Шамякіна, Т. І. Міфалогія і беларуская літаратура [Электронны рэсурс] / Т. І. Шамякіна. – Мінск : Маст. літ., 2008. – Рэжым доступу : www.nastaunik.info/sites/default/files/page/files/18722-1.pdf. – Дата доступу : 14.12.2015.

I. S. Kryshstop

Baranovich State University
e-mail: inessa_top@mail.ru

Kanstantsyja Bujlo's Artistic Credo

Key terms: the conception of the creative personality, heroic motif, song, love poetry.

The article is devoted to the study of the aesthetic views presented in K. Bujlo's poetic heritage. Considerable attention is paid to the motifs of song, heroism, love and folklore images which help the poet explore the confines of both art and real world, understand the power of imagination and oppose it to the diversity of reality, stress the ability of literature to bring about social and spiritual change. Bujlo's concept of creative personality is based on the priority of the true feelings and actions.

В.В. Лапацінская

Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава
e-mail: klit@vsu.by

УДК 821.161.3-1.09"19"

ЭТЫЧНЫЯ ІМПЕРАТЫВЫ МІКОЛЫ МІШЧАНЧУКА

Ключавыя словы: лірыка, М. Мішчанчук, матыў, вобраз, тэма, этычны.

У артыкуле аналізуецца этычныя імператывы М. Мішчанчука.

Першы зборнік паэзіі Мікалая Іванавіча Мішчанчука “Вернасць” выйшаў у 1979 годзе. У ім аўтар разважае над пытаннямі прызначэння чалавека на зямлі, сэнсу жыцця.

У вершы “Мне радасна...” М.І. Мішчанчук задумваецца над сутнасцю чалавечага жыцця, гаворыць пра імгненнасць і хуткасць часу. Лірычны герой верша сцвярджае, што чалавек – гэта маленькая частка космасу, сусвету: “Мы толькі росы на траве”. Высокае прызначэнне сапраўднага чалавека дапамагаць людзям словам і справай, на думку паэта, і ёсць сутнасць чалавечага быцця, гэта знаходзіць адлюстраванне ў вершы: аўтар радуецца, што на яго роднай зямлі няма бед, няшчасцяў, але гэтая радасць амрачаецца тым, што недзе ў другім кутку планеты пакутуюць людзі. Заканчваецца верш аптымістычна і бадзёра, аўтар параўноўвае сваё жыццё са змрочна-сонечнай мяжой, бо жыццё складаецца і з радасці, і з гора.

Так і жыву...

На змрочна-сонечнай мяжы

Як лёгка

І як цяжка жыць! [1, с.5].

Вечнай тэме пошукаў сэнсу жыцця прысвечаны верш “Усё расклаўшы па паліцах...”. Лірычны герой папярэджвае людзей, каб не марнавалі жыццё, увесь час штосьці рабілі карыснае, не спыняліся, а ішлі наперад, самаўдасканаліліся. Аўтар гэтым вершам сцвярджае, што кожны павінен так пражыць жыццё, каб пакінуць пра сябе след:

Каб засталася што ў вяках

І – у святых людскіх руках,

Каб палымнела,

Нібы сцяг,

Каб мела велічны працяг... [1, с. 6].

Гэтую тэму паэт працягвае вершам “Спаборніцаць – не ва ўзбраенні...”, дзе сцвярджае, што жыццё павінна быць не спакойным, а бурлівым, кожнаму трэба змагацца за лепшую долю, сваё шчасце. Чалавек павінен пражыць жыццё так, каб пасля яго нешта засталася наступным пакаленням, каб за пражытыя гады не было сорамна. Аўтар заклікае спаборніцаць, імкнуцца, “каб зразумелі пакаленні, чаго каштуе сіні вечар”.

Роздумаў над тым як пражыць жыццё прасякнуты і верш “Задаволіцца? Спыніцца?”. Верш пачынаецца з пытанняў, на якія аўтар дае адказ. Ён не можа задаволіцца малым і спыніцца на ўжо здабытым, бо лёгкае жыццё не для яго: “маё сэрца перастане біцца, калі буду лёгка жыць, бязбедна.” Лірычны герой жадае рухацца наперад, каб набірацца вопыту, станавіцца мудрэйшым, а не бессэнсоўна траціць час, бо аўтара турбуе боль чалавецтва.

Рух наперад –
Гэта пасталенне,
Рух наперад –
Гэта мая вера [1, с. 7].

У вершы “Жыццё маё клапацівае...” аўтар раскрывае сваю жыццёвую аснову, якая складаецца з руплівай працы, бяссонных начэй, штотыднёвых клопатаў і маленькай радасці.

Верш “Прабівае наскрозь зямлю...” кампазіцыйна складаецца з чатырох частак: у першай паэт паказвае як цяжка прабіваецца кволае зерне, кінутае ў раллю, да сонца; у другой – пра марскі прыліў, які б’ецца ў скалы і пераносіць страшэнны бой; у трэцяй частцы расказвае пра сонечны шар, які з цяжкасцю прабіваецца праз хмары і прыгажосць зямную шану; у апошняй частцы даецца парада чалавеку, што, калі здарыцца гора, не трэба апускаць рукі і пакорліва мірыцца, а неабходна быць моцным і змагацца, калі нават больш няма сілы, то

Прыгадай, браце, зерне тое,
Сонца светлае над зямлёю
І нястомны марскі прыбой...
Слава табе, чалавек! [1, с. 36].

Верш “Якая яна, радасць?” пачынаецца з рытарычных пытанняў: Якая яна, радасць? Якое яно, шчасце? Аўтар спрабуе зразумець, што такое радасць, знайсці, дзе яна хаваецца. Лірычны герой шукае яе ў чыстым полі, лесе, але знайсці не можа. У канцы твора запрашае прыйсці радасць, каб сагрэла сэрца пяшчотай, спачатку хай прыходзіць яна, а потым гора. У гэтым вершы аўтар выражае сваё разуменне радасці, якая складаецца для яго не з матэрыяльнага, а з духоўнага. Для яго радасць – гэта гармонія суіснавання чалавека і прыроды, чалавека і навакольнага свету.

Праблему бацькоў і дзяцей аўтар узнімае ў вершы “Так, злосць дзяцей...”, дзе сцвярджае думку, што злосць дзяцей – гэта пакаранне бацькам за іх самаўпэўненасць, за тое, што аслепленыя сабой, дарослыя не заўважаюць, як выраслі іх дзеці. Радасць дзяцей – гэта “святы і рэдкі дар, імгненны, быццам росы на траве”.

Спакойны, пранікнёны голас паэта адчуваецца ў вершах “У дзіцяці на далоні...”, “Выйшаў сейбіт на поле...” і інш. У іх шмат шчырых аўтарскіх пачуццяў, філасофскага роздуму аб надзённых праблемах жыцця. Так, у вершы “У дзіцяці на далоні...” мастак слова разважае пра свет дзяцей, які адрозніваецца ад свету дарослых сваёй наіўнасцю, дабрынёй, светлымі марамі і душэўнасцю:

У дзіцяці на далоні
Ззяе кропля дабрыні.
У дзіцяці на далоні –
Светлых мар выразны след [2, с. 23].

Праблему адказнасці за свае ўчынкi паэт падымае ў вершы “Лепш тым, хто стварае багоў...”. Аўтар кажа, што лягчэй жыць, калі за ўсе свае ўчынкi, беды і няшчасці ты скідаеш з сябе адказнасць і перакладаеш яе на другія плечы, такі чалавек не спрабуе знайсці адказаў на пытанні, пастаўленыя жыццём:

Лепш тым, хто стварае багоў:
Пераклаў на другія плечы
Свой боль, свае клопаты,
Сваю адказнасць за ўсё на свеце... [2, с. 30].
Лірычны герой гэтага верша ж не хоча быць падобным да такіх людзей.
Не хачу быць падобным на такіх,
Бо вельмі кароткае адпушчана мне жыццё,
Бо звездаў кошт лусты хлеба на сталі,
Сапраўднай дружбы і шчырасці... [2, с. 31].

Аўтара зборніка турбуе лёс сучаснага пакалення, якое марна траціць час, займаючыся пустаслоўем, якое згубіла сваю духоўнасць і маральнасць:

Мы не ў працы палымнеем,
А марнеем за сталом:
Пустасловім, пустамелім,
Ілжэпрапрокам б’ём чалом [2, с. 30].

Верш “Марнаванне” пабудаваны на параўнанні двух укладаў жыцця: вясковага, які быў блізкі аўтару, і гарадскога. Аўтар паэтызуе сялянскую працу, дарагу яму душы, ён захапляецца ёй, з душэўнасцю ставіцца да ўсяго вясковага:

А калісьці працавалі,
Як мурашкі, дзень пры дні.
А калісьці, напрудвесні,

Запрагалі ў плугі
Сваіх конікаў. І песню
Пелі зранку ля ракі...
А калісьці бралі зоры
Сейбіты зямлі ў палон [2, с. 30].

Герой жа верша “Фармальна” ўяўляецца па жыцці прыземленым чалавекам, ён не абцяжараны абавязкаў грузам, не думае пра тое, што знікаюць дух якасці, стваральная праца, якая робіць з чалавека Асобу.

Аўтар зборніка заклапочаны і сучасным станам прыроды і навакольнага асяроддзя. У вершах “Вярніце свята першай баразны” і “Бярозка белая трымціць” лірычны герой крытыкуе прагрэс і чалавека, які асушыў крыніцы, знішчыў дубровы, замахнуўся на само жыццё. Нашыя нашчадкі будуць жабракамі духу, бо ў іх адбілі ахвоту працаваць на роднай зямлі, а былое замілаванне прыродай змянілася спажывецкімі адносінамі да яе. Паэт патрабуе:

Вярніце ўсім
Асушаных крыніцаў
Спеў меладычны...
Вярніце гнёзды
Ластаўкам, буслам,
Што над галовамі людзей крылялі,
Прадказвалі бясхмарнае надвор’е...
Вярніце свет, узведзены
На плаху,
Скрываўлены бязлітасным праўленнем
Тых, хто прыродзе –
Не старэйшы брат, а вораг [2, с. 31-32].

“Менавіта гэтае пакаленне (філалагічнае, да якога па праву можна аднесці і М. Мішчанчука) не як асабліва глыбока і востра адчула драматызм разрыву з вёскай, з зямлёй, негатыўныя сацыяльныя і маральныя наступствы для чалавека, ягонай будучыні ў выніку страты адвечнай сувязі з рэальнай жыццёвай прыроднай асновай. Паказала ўсю складанасць гэтага супярэчлівага працэсу, даследавала яго праявы і вынікі” [4, с. 233].

Як кожнага сапраўднага паэта, М.І. Мішчанчука цікавіць тэма прызначэння творцы на зямлі. Сімвалічная чысціня, сумленнасць, мужнасць нацыянальнай паэзіі прадстаўлены вобразамі трох зорак, трох паэтаў – Канстанцыі Буйло, Яўгеніі Янішчыц, Ларысы Геніюш. У жорсткі час безабароннай дабраты, зняверанасці, страты чалавечнасці іх жыццёвы прыклад – бяздонная крыніца мужнасці для мастака слова.

Паэзія М. Мішчанчука далёкая ад замілавання ўсім, што ёсць на зямлі. Па-сапраўднаму сыноўскія адносіны да роднай зямлі, заклапочанасць яе заўтрашнім днём дыктуюць паэту такія радкі:

Трывожуся, што белы дзень
Злавесны засцілае цень,
Пагроза новая расце.
Трывожуся за белы дзень [3, с. 4].

Здольнасць бачыць сучасныя падзеі ва ўзаемасувязі з мінулымі з’яўляецца асновай адказнай пазіцыі паэта. Мікола Мішчанчук не баіцца прыняць на сябе цяжар зямных турбот, адчувае любую бяду, як сваю ўласную. Аўтар гаворыць важна і пераканаўча.

Я сваімі рукамі голымі
Затушыць стараюся полымя,
Каб агнямі не разлілося
На ласкавую неба просінь,
Каб сваёю злавеснай сілай
На зямлі жыццё не спаліла [3, с. 24].

Паэт заклікае сваімі творамі адчуваць грамадскую адказнасць за ўсё, што дзеецца на зямлі. Чалавецтва павінна клапаціцца пра тое, што робіць на зямлі, бо толькі яно само можа выратаваць сябе ад пагібелі.

Такім чынам, М. Мішчанчука хвалюць пытанні прызначэння чалавека на зямлі, сэнсу жыцця, духоўнасці, маральнасці. У вершах адчуваецца трывога за новае пакаленне, паэт спадзяюцца, што яно не страціць духоўнасці, будзе дбаць пра чысціню сваёй душы, не будзе марнаваць часу, бо жыццё вельмі хуткаплыннае. Мікола Мішчанчук заклікае заставацца чалавекам у любых жыццёвых абставінах, бо, як лічыць паэт, толькі добрыя ўчынкі пакінуць пасля сябе вялікі след, застаўца вечнымі.

Літаратура

1. Мішчанчук, М. Вернасць: Вершы і паэма / М. Мішчанчук – Мінск: Мастацкая літаратура. – 1979.
2. Мішчанчук, М.І. Струна надзеі: вершы, паэмы, пераклады / Мікола Мішчанчук – Брэст: Альтернатыва. – 2009.
3. Мішчанчук, М. Трывожуся за белы свет: Вершы / М.І. Мішчанчук – Мінск: Мастацкая літаратура. – 1984.
4. Мішчанчук, М. Феномен гэтага пакалення вызначаны тым рамантычна-ўзнёслым часам // Крыніца. – 2001. – № 11-12. – С. 198 – 204.

O.V. Lapatinskaya

Vitebsk State University named after P.M.Masherov

e-mail: klit@vsu.by

Ethical imperatives of N.Mischenchuk

Key words: lyrics, N. Myshchenchuk, motif, image, theme, ethical.

Ethical imperatives of N. Myshchenchuk are analyzed.

Н. В. Летаева

Одинцовский филиал Московского государственного института
международных отношений Министерства иностранных дел Российской Федерации
e-mail: n.letaeva@odin.mgimo.ru

УДК 82

ФЕНОМЕН Л. ТОЛСТОГО В САМОСОЗНАНИИ РУССКИХ ЭМИГРАНТОВ (на материале журнала русского зарубежья «Числа»)

Ключевые слова: русское зарубежье, критика, «Числа», младшее поколение русских писателей первой волны эмиграции, Л.Н. Толстой.

Работа вписывает в современное толстоведение журнал первой волны русской эмиграции «Числа», сотрудники которого определяли место Л.Н.Толстого в мировой культуре, соотносили художественные открытия писателя с мировидением творческой интеллигенции русского зарубежья.

Одним из значимых изданий русского зарубежья являются литературные сборники «Числа», предоставившие начинающим прозаикам, поэтам и критикам русской эмиграции страницы «толстого» журнала, где, кроме всего прочего, обсуждались сложные теоретические проблемы, вопросы назначения искусства, наследие русских классиков, в том числе и Л.Н.Толстого.

Толстой, которого называли «гигантом» золотого века, причастным к формированию духа «всеобщности, всечеловечности и всемирности русской культуры», «гениальным творцом русской национальной литературы», создателем «традиций и образцов», имеющим последователей, «внеисторическим выдумщиком», по изданию произведений за рубежом занимал первое место. С.Маракуев в заметке о Чехословакии отмечал, что Толстой относился к числу русских писателей, «знакомство с которыми обязательно для каждого образованного чеха» [1, с.232]. В заметке о русской культуре в Латвии сообщалось, что в Латвии Толстого ставят, издают и переводят. И.Голенищев-Кутузов в очерке о русской культуре в Югославии писал, что Толстой вместе с другими русскими писателями XIX века оказал влияние на сербскую и хорватскую литературу, в частности на сербский роман и сербскую новеллу. Толстому было посвящено исследование Милицы Богданович, а в юбилейный год – «специальные выпуски лучших югославянских журналов» [2, с.295]; пьесы Толстого были поставлены в Народном театре в Белграде под руководством режиссёра Ю. Ракитина, ученика Станиславского; Иво Войнович создал «Оду на смерть Льва Толстого», а Лаза Лазаревич после знакомства с Толстым, как утверждает Голенищев-Кутузов, отказался от творческой деятельности на несколько лет: «столь казалось ему всё ничтожным по сравнению с произведениями яснополянского гения» [2, с.295]. Как писала И.Немировская, Толстой вызывал у европейцев мощное ощущение «переселения в другую страну» [3, с.249].

Популярность Толстого за рубежом жидчилась в том числе и на нравственном учении. Так, в Японии сформировалась школа последователей «проповедника непротивления», состоявшая из обеспеченных молодых японских писателей, не отличавшихся, однако, большим талантом. Проникновение в этическое учение Толстого было столь велико, что некоторые из последователей воплощали идеи опрощения в жизни. Так, например, Такэо Арисима, автор рассказов о студенческой жизни в Америке, отдал свои земли, а дом и акции пожертвовал на образование рабочей молодёжи. Другой японский писатель Сансатцу Мисакодзи, автор произведения автобиографического характера «Некто» о влиянии философии Толстого на мировоззрение главного героя, основал с друзьями на острове Киу-Сиу (Кюсю) своего рода коммуну для осуществления идеи опрощения на практике. Такое проникновенное отношение к Толстому тем не менее не помешало японцам весьма посредст-